

Ante Marušić (1929. – 2021.)

Nedavno preminuli Ante Marušić, sveučilišni je profesor u mirovini od 1998. godine. Rođen je 29. 5. 1929. u Dubočaju (danas Marušići) kod Omiša. Umro je u 92. godini u domu u Svetom Ivanu Zelini 9. 5. 2021. Osnovnu školu polazio je u rodnom selu i u Omišu. Kao “nesuđeni” sjemeništarač, Učiteljsku školu pohađao je u Splitu od 1945. do 1948. i u Šibeniku od 1948. do 1950. Iako je krenuo godinu dana ranije u školu, zbog rata je morao nadoknaditi dva razreda. U ratu je bio član NOB-a, iako poslije nije nikada bio (aktivnim) članom nijedne (vladajuće) stranke. U Šibeniku je položio i završni ispit te je radio u tadašnjem komitetu za kulturu u Splitu, ali i na drugim poslovima. Najprije je studirao novinarstvo u Beogradu, no dotični je novinarski fakultet ukinut, kao i većina ispita koje je položio. Nakon toga je otputovao u Zagreb bez zadanog cilja. Razočaran i doslovno “na ulici”, nakon što se nakon mjesec dana, zahvaljujući poznanicima, stacionirao u studentskom domu, otišao je na PMF gdje je želio studirati matematiku, za koju je bio darovit. Međutim, zbog problema s upisnom kvotom i razlikovnim ispitima, sjedeći na klupi ispred ustanove u kojoj će se jednog dana znakovito i umiroviti odlučio je, da kad već “mora tako birati” kamo usmjeriti svoj život ili propasti, da to bude “na gospodski način” i to studirajući filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Iako su mnogi stariji kolege sumnjali da je to prikladno za njega, budući da je bio seosko dijete, on je među prvima iz generacije, a s nadoknadom od dvije i pol godine u jednoj, diplomirao kod Vladimira Filipovića 1955. godine kao vrlo dobar student. Profesor Filipović je kasnije i posjetio njegovo rodno mjesto, kao i V. Schluck u nastavku.

Jedan od najvećih životnih udaraca dogodio se kad je tragično stradao Ivan Babić, kolega i najbolji prijatelj iz Dalmacije s kojim je i došao u Zagreb. Obojica su istodobno pripremali doktorate, uz dogovor kako će “i doktorirati istovremeno, a ne jedan prije drugoga”. Zajedno su u izlascima na studentske plesove pronašli i svoje buduće životne družice.

Od 1955. do 1959. radio je kao srednjoškolski profesor na Četvrtoj gimnaziji u Zagrebu, nakon čega je 1959. do 1966. bio asistent na Filozofskom fakultetu, a potom sveučilišni predavač na Građevinskom i drugim fakultetima. Kako mu je ugovor na određeno “istekao”, odlučio je okušati sreću odlaskom u inozemstvo kako bi počeo, odnosno završio, doktorski studij i pripremio doktorsku disertaciju o temi iz sociologije znanja što ga je odavno zanimalo. A problem se ticao odnosa ideologije, zbilje i istine te, shodno tomu, radova Karla Mannheima, a potom i Maxa Webera. S obzirom na ideološku “obojenost” toga doba, svaki pokušaj i najiskrenije objektivizacije i neutralizacije znanosti, koja mu je bila glavna okosnica budućega dugoga rada, bio je i rizičan. Čak se ni s pojmom “deideologizacije” zna-

nosti početkom devedesetih godina 20. stoljeća nije do kraja slagao zbog bojazni od zamjene jednih ideologija drugima, kao ni s bilo kakvim upletanjem politike u znanost i sveučilište.

Brojne visoke stručne i diplomatske funkcije za koje je bio kandidiran nije ostvario zbog neslaganja ili nepripadanja političkim strujama, ni prije ni poslije “prevrata”. Tijekom Domovinskog rata podržao je uspostavu samostalne i suverene Republike Hrvatske i radio na promicanju njezinih međunarodnih interesa i ugleda u inozemstvu. Zbog rata se, po pozivu, i vratio iz Njemačke. Otišavši, u početku, dakle, sa skromnim sredstvima i bez ikakve najave u The London School of Economics and Political Science, javio se Thomasu Burtonu Bottomoreu, jednomu od najutjecajnijih svjetskih sociologa toga doba. U isto vrijeme i njegov je kolega Ivan Babić gradi inozemnu karijeru i predavao na inozemnim sveučilištima, ponajprije u Americi. Nakon stručnog usavršavanja, pisanja seminara i sudjelovanja u međunarodnim doktorandskim grupama profesora Bottomorea 1962., progresivnim i aktivnim sudjelovanjem u doktorskom studiju, završio je isti nakon dvije godine i napisao doktorsku disertaciju. Nakon završne verzije s mentorom Bottomoreom, dobio je poziv od njega i uprave fakulteta da obrani radnju na istom fakultetu te ostane i zaposlen u znanstveno-nastavnom zvanju, uz obećanje nadopune stipendije izvan roka. Unatoč ocjeni da je njegova radnja *Temelji sociologije znanja Karla Mannheim* “doprinos svjetskoj znanosti”, odlučio se vratiti u Zagreb zbog vezanosti za rodni kraj i straha od putovanja avionom. Tu su ga, ovoga puta, dočekala otvorena vrata na Filozofskom fakultetu da u kratkom roku obrani istu disertaciju, ali s počekom od godinu dana radi starog “dogovora” s prijateljem i kolegom Babićem. Prevedenu na hrvatski jezik, godine 1965. pred komisijom u sastavu Rudolfa Supeka, Ivana Kuvačića i Milana Kangrge (dekan Filozofskoga fakulteta u Zagrebu bio je tada P. Vranicki, a rektor S. Macarol) obranio je radnju, koju je kasnije i objavio kao knjigu te stekao akademsko zvanje doktora znanosti.

Od 1966. do 1976. nastavlja raditi najprije kao docent, a zatim i kao izvanredni profesor i šef Katedre za sociologiju, ali na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, surađujući i s drugim fakultetima gdje biva cijenjen i dobrodošao, poput Pravnoga. Od 1976. do umirovljenja radio je na spomenutom Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu gdje je kao redovni profesor (u trajnom zvanju) predavao Sociologiju znanja i Sociologiju znanosti, pri čemu je bio i pionir uvođenja tih grana i disciplina u domaću sveučilišnu zbilju, uz druge izborne i obvezne predmete koje je tada predavao.

U međuvremenu je obnašao i dužnost predstojnika Zavoda za povijest, filozofiju i sociologiju znanosti (1983. – 1994.) te je bio i voditeljem poslijediplomskog studija – Povijest, filozofija i sociologija znanosti u Međunarodnom centru za poslijediplomske studije u Dubrovniku (1980. – 1990.). Boravio je također i na postdok-

torskom usavršavanju na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Kölnu kod profesora Karla Heinza Volkmana Schlucka 1970./71. godine, od kojeg je imao i poziv na sastanak kod filozofa M. Heideggera, a potom je sudjelovao u nastavi i u Kasselu gdje je bio među ostalim i šef oberseminara, što ga je vodio zajedno s Johannesom Weissom i R. Lorenzom te drugim imenima. Predavao je i na nekoliko inozemnih sveučilišta i gostovao u stranim zemljama uključujući Rusiju, a pozive je imao i za afrički te američki kontinent. Sudjelovao je u simpoziju 20 sociologa Europe i apsolvirao u međuvremenu književnost koju je studirala njegova supruga. S početne pozicije čiste filozofije nepovratno se usmjerio na sociologiju te sebe nazivao sociologom.

Ante Marušić objavio je pet knjiga, tri znanstvene i dvije stručne, te šezdesetak znanstvenih i stručnih radova, a zadnju još nedavne 2017. godine, sa zakašnjenjem zbog ratnih zbivanja te starosti. U pripremi je imao još najmanje jednu knjigu, a tek nakon 40. godine naučio je njemački koji mu je postao primarnim izvorom za istraživanja. Objavio je i leksikon za sociologiju, a njegovi su radovi dugo bili u obveznoj ili dopunskoj literaturi na većini društvenih fakulteta s područja bivše Jugoslavije, ali i šire. Bio je i suautor te urednik u mnogim izdavačkim pothvatima, napose u biblioteci "Novi svijet" izdavačkog poduzeća "Globus" u Zagrebu (do 1985.) i časopisu Politička misao, gdje je bio glavni urednik kao i njegov kolega Ivan Babić. Bio je i glavni urednik mnogih drugih časopisa, a sudjelovao je i u mnogim radnim savjetima, skupovima, interdisciplinarnim doktorskim komisijama na matičnom i drugim fakultetima, za buduće ugledne stručnjake (spomenimo samo prof. Vukadinovića, gdje mu je bio član komisije uz Iblera i Andrassyja još kao docent), te mentor mnogim diplomantima i također jedan od prvih utemeljitelja Hrvatskoga filozofskog društva, Instituta Pilar i drugih.

Nije volio javno eksponiranje niti se priklanjao bilo kakvim lobijima, nije se učlanjivao u udruge pa ni u JAZU/HAZU gdje je bio u jako dobrim odnosima sa svim članovima, napose s Adolfom Dragičevićem i ostalim živim ili preminulim profesorima i istaknutim imenima. No, surađivao je mnogo godina i čitao na Hrvatskom radiju, a član je bio i Kluba hrvatskih humboldtovaca. Umješno je prevodio s njemačkoga i engleskoga jezika, među ostalim objavio je izbor izabranih radova koje je Max Weber objavio u *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*.

Za pokojnog djeda i znanstvenika kojemu su struka i etika bile ispred svih prolaznih struja moći i trendova, najvažnije je reći kako je zapamćen po osjetljivosti i razumijevanju za svakoga, napose za svoje studente kojima je pomagao na putu koji je i sam prošao. Za svaki detaljniji prikaz događaja i imena s kojima je prolazio zanimljiv put, a koji ostaju kao povijesni (arte)fakti, može se zaviriti u biografski roman pod naslovom *Initium* autora ovog nekrologa, budući da on sam nije želio pisati autobiografiju, ali je usmenom predajom do zadnjih dana ponavljao dogo-

dovštine i napose volio život. Ipak, za poštovati je njegovu trajnu želju da je svaka hvala, ali i kritika, kako njega tako i ljudi njegova, već odmakla ali nezaboravnog vremena, izlišna, budući da “djela najviše govore za sebe” i ostaju iza njih. A njih se može uvijek pročitati i ustvrditi odnosno provjeriti da su temelj životne i obrazovne kulture svake generacije koja slijedi ili je slijedila na dotičnim domaćim poljima.

Ponosan sam i zahvalan i njemu i akademskoj zajednici koju je gradio i koju sam još kao dijete uvelike poznavao, pomiješanih osjećaja i tuge i ponosa na dug život i naslijeđe koje je ostavio.

Bartul Marušić, mag. iur.

Zagreb, svibnja 2021.